

Khi thuế quan thách thức chiến lược xoay trục

08:30 19/08/2025

Khi Tổng thống Mỹ Donald Trump áp đặt mức thuế quan chưa từng có đối với hàng hóa nhập khẩu từ Ấn Độ, một trong những đối tác chiến lược quan trọng nhất tại Châu Á, dư luận quốc tế đặt câu hỏi: Liệu Washington có đang từ bỏ chiến lược “xoay trục sang Châu Á” được khởi xướng từ hơn một thập kỷ trước?

Trong bối cảnh thế giới chứng kiến những biến động lớn, từ cuộc xung đột tại Ukraine đến sự cạnh tranh chiến lược ngày càng gay gắt của Mỹ với Trung Quốc, quan hệ Mỹ - Ấn Độ một lần nữa trở thành phép thử quan trọng đối với chính sách đối ngoại của Washington.

Từ “đối tác tốt nhất” đến khúc quanh căng thẳng

Kể từ sau Chiến tranh Lạnh, Ấn Độ đã khéo léo cân bằng mối quan hệ truyền thống bền chặt với Nga và những bước phát triển nhanh chóng với Mỹ. Quan hệ New Delhi - Washington đặc biệt nở rộ dưới thời các Tổng thống George W. Bush và Tổng thống Barack Obama, tiếp tục duy trì trong nhiệm kỳ đầu của Tổng thống Donald Trump và cả dưới thời Tổng thống Joe Biden.

Điều then chốt, theo các nhà phân tích, là Mỹ coi Ấn Độ như một “lực lượng cân bằng” trước sự trỗi dậy của Trung Quốc tại khu vực Châu Á - Thái Bình Dương. Việc thành lập Bộ tứ (Quad) gồm Mỹ, Ấn Độ, Nhật Bản và Australia chính là minh chứng rõ nét cho sự coi trọng đó.

Tuy nhiên, bức tranh hiện nay đã thay đổi đáng kể. Tổng thống Mỹ Donald Trump tuyên bố áp mức thuế 50% đối với hàng nhập khẩu từ Ấn Độ, cao nhất trong số các đối tác thương mại lớn. Một nửa mức thuế này liên quan đến việc Ấn Độ tiếp tục mua dầu Nga trong bối cảnh xung đột Ukraine - điều mà chính quyền Tổng thống Joe Biden trước đây từng khuyến khích nhằm giữ giá dầu toàn cầu ổn định.

Việc Mỹ áp thuế cao đối với hàng hóa Ấn Độ không chỉ đe dọa quan hệ song phương mà còn ảnh hưởng lớn đến chính sách “xoay trục sang châu Á” của Washington. Nguồn: The Economist Times

Trong khi đó, Trung Quốc - quốc gia mua dầu Nga nhiều hơn Ấn Độ - lại tạm thời chưa bị áp thuế cao, bởi Washington đang tiến hành đàm phán thương mại với Bắc Kinh. Sự đối lập này đã khiến nhiều ý kiến đặt câu hỏi: Liệu chính sách của ông Trump có đang báo hiệu sự rạn nứt quan hệ Mỹ - Ấn và động thái rời bỏ chiến lược “xoay trục sang Châu Á” vốn được Washington nhấn mạnh suốt nhiều năm qua?

“Sự rạn nứt nghiêm trọng nhất trong nhiều thập kỷ”?

Quan hệ Mỹ - Ấn từng được ca ngợi là gần gũi chưa từng có, thậm chí cựu Tổng thống Barack Obama từng gọi hai nước là “đối tác tốt nhất”. Trong nhiệm kỳ đầu của mình, Tổng thống Donald Trump cũng không ít lần thể hiện mối quan hệ cá nhân nồng ấm với Thủ tướng Ấn Độ Narendra Modi, khi cả hai cùng xuất hiện tại các sự kiện lớn, trao nhau những cái ôm nồng ấm và gọi nhau là “bạn bè”.

Song, những cử chỉ hữu nghị ấy không thể ngăn chặn làn sóng căng thẳng khi Ấn Độ bị áp mức thuế nặng nề. Ông Milan Vaishnav, Giám đốc Chương trình Nam Á tại Quỹ Carnegie Endowment for International Peace, đánh giá: “Các biện pháp thuế quan đã gây ra sự rạn nứt nghiêm trọng nhất trong quan hệ Mỹ - Ấn Độ trong nhiều thập kỷ qua”.

Trong nhiều tháng, New Delhi cố gắng “xoa dịu” Tổng thống Mỹ, không để bị cuốn vào các cuộc khẩu chiến. Nhưng hiện tại, chính quyền Ấn Độ đã công khai chỉ trích Washington. Ông Vaishnav nhận định: “Một điều rõ ràng là niềm tin của Ấn Độ vào Mỹ đã bị xói mòn nghiêm trọng trong những ngày qua, phủ bóng đen lên mối quan hệ song phương”.

Theo ông Praveen Donthi, chuyên gia cấp cao tại International Crisis Group, cuộc khủng hoảng hiện nay còn phản ánh sự thay đổi đột ngột trong quan hệ cá nhân giữa ông Trump và ông Modi: “Tình trạng quan hệ hiện nay là kết quả của sự va chạm cá tính giữa Tổng thống Trump và Thủ tướng Modi”.

“Cách đây không lâu, Ấn Độ có thể tránh được lệnh trừng phạt dù đã mua hệ thống vũ khí S-400 từ Nga. Tuy nhiên, giờ đây, chính sách đa liên kết của Thủ tướng Ấn Độ lại xung đột với cách tiếp cận địa chính trị thiên về giao dịch của Tổng thống Donald Trump”, ông Donthi phân tích.

Chiến lược “xoay trục” lung lay

Chính sách “Tái cân bằng sang Châu Á” (Rebalance to Asia) từng được chính quyền Tổng thống Barack Obama công bố năm 2011, nhằm gia tăng sự hiện diện về ngoại giao, kinh tế và quân sự của Mỹ tại Châu Á - Thái Bình Dương, khu vực được xem là trung tâm địa chính trị và kinh tế của thế kỷ XXI. Tuy nhiên, ngay trong nhiệm kỳ đầu, ông Trump đã rút Mỹ khỏi Hiệp định Đối tác xuyên Thái Bình Dương (TPP), làm mất đi trụ cột kinh tế then chốt của chiến lược này. Từ đó, chính sách xoay trục chỉ còn thiên về hợp tác quân sự, thiếu một nền tảng kinh tế ràng buộc mạnh mẽ.

Trong bối cảnh này, việc Tổng thống Donald Trump áp thuế cao đối với hàng hóa Ấn Độ không chỉ gây ra một “cú sốc thương mại”, mà còn đặt ra nghi vấn về cam kết dài hạn của Mỹ tại khu vực. Chính sách này khiến các đối tác Châu Á khác phải đặt câu hỏi liệu Washington có còn ưu tiên củng cố mạng lưới liên minh và quan hệ đối tác, hay sẽ tiếp tục đặt lợi ích kinh tế ngắn hạn lên trên.

Theo ông Donthi, hiện nay khu vực đang trải qua một giai đoạn “biến động và bất định”: “Sẽ có một sự tái cân bằng thận trọng trong ngắn hạn từ các cường quốc Châu Á, vốn đang chờ đợi sự rõ ràng hơn từ Washington”. Nếu Ấn Độ - đối tác then chốt trong việc cân bằng ảnh hưởng của Trung Quốc - bị Mỹ đối xử thiếu nhất quán, niềm tin của các quốc gia trong khu vực đối với chiến lược xoay trục của Mỹ có nguy cơ suy giảm. Điều này cũng khiến Mỹ tự làm suy yếu vị thế của mình tại Châu Á - Thái Bình Dương.

Thách thức chiến lược

Trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung ngày càng căng thẳng, vai trò của Ấn Độ vẫn mang tính quyết định đối với Washington. Nhưng cách Tổng thống Mỹ Donald Trump điều chỉnh chính sách thương mại và ngoại giao hiện nay đang đặt ra những thách thức mới cho mối quan hệ vốn được coi là “đối tác trụ cột” tại châu Á này.

Trước sức ép từ các mức thuế của Mỹ, Ấn Độ đã ráo riết thúc đẩy các kênh ngoại giao khác. Cố vấn An ninh quốc gia Ajit Doval đã tới Moscow gặp Tổng thống Vladimir Putin, trong khi Ngoại trưởng Trung Quốc Vương Nghị cũng đang có chuyến đi tới New Delhi. Cuối tháng này, Thủ tướng Modi sẽ tham dự hội nghị Tổ chức Hợp tác Thượng Hải (SCO) tại Trung Quốc - chuyến thăm đầu tiên của ông tới đây sau bảy năm.

Ấn Độ mới đây thậm chí còn để ngỏ khả năng khôi phục cơ chế đối thoại ba bên Nga - Ấn - Trung, một ý tưởng được chính thức hóa năm 2002 nhưng đã đình trệ nhiều năm qua. Những diễn biến này không chỉ làm suy yếu nỗ lực của Mỹ xây dựng Ấn Độ thành “đối tác trụ cột” trong khu vực, mà còn tạo thêm khoảng trống cho Bắc Kinh và Moscow mở rộng ảnh hưởng.

Dù vậy, nhiều nhà quan sát cho rằng, khó có khả năng quan hệ Mỹ - Ấn rơi vào khủng hoảng toàn diện, bởi lợi ích chung giữa hai nước vẫn rất lớn. Ông Jon Danilowicz, một nhà cựu ngoại giao Mỹ nhận định: “Sự hợp tác trong nhiều lĩnh vực giữa hai nước vẫn sẽ tiếp tục, nhưng sự nhiệt tình và cởi mở sẽ giảm so với những năm gần đây”.

Ông Donthi cũng cùng chung quan điểm. Theo ông, kết cục tốt nhất là Washington và New Delhi tìm được thỏa hiệp nhằm ngăn chặn sự xuống dốc thêm của quan hệ song phương, tuy nhiên ông cũng lưu ý: “Sự ấm áp và thân thiện như trước đây sẽ khó có thể sớm trở lại”.

Theo các nhà phân tích, những toan tính thương mại và đối sách ngắn hạn có thể tạo ra các cú sốc ngoại giao, nhưng khó xóa nhòa lợi ích chiến lược gắn kết hai đất nước. Với Mỹ, chừng nào Trung Quốc còn tiếp tục gia tăng ảnh hưởng, nhu cầu duy trì đối tác chiến lược với New Delhi vẫn sẽ hiện hữu.

Dù vậy, một chiến lược xoay trục chỉ bền vững khi kết hợp được cả an ninh, kinh tế và niềm tin chính trị. Trong tam giác đó, Tổng thống Donald Trump cần có những bước đi chiến lược cân trọng với đối tác của mình, nếu muốn duy trì sức ảnh hưởng tại Châu Á - Thái Bình Dương.

Theo daibieunhandan.vn